

ПРЕДМЕТ ЯК ОЗНАКА ЗЛОЧИНІВ, СКОЄННЯ ЯКИХ ПРАЦІВНИКОМ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ МАЄ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

Баган І. В.

У статті проаналізовано окремі проблемні аспекти визначення предмета злочинів, скоєння яких працівником правоохоронного органу має кримінально-правове значення, досліджено різні наукові праці, що стосуються цієї тематики. Встановлено, що предмет злочину визначається як матеріальний предмет або нематеріальний об'єкт, що має інтелектуальну чи майнову цінність, з приводу якого або шляхом дії щодо якого вчиняється злочин.

Визначено предметні склади злочинів, в яких передбачена кримінальна відповідальність за скоєння злочинів працівниками правоохоронних органів, та проведено їх аналіз з урахуванням точок зору різних науковців, проаналізовані актуальні кримінально-правові проблеми, що пов'язані з предметом таких злочинів, та визначено перспективи їх розв'язання.

Ключові слова: злочин, предмет злочину, суб'єкт злочину, працівник правоохоронного органу, кримінально-правове значення.

В статье проанализированы отдельные проблемные аспекты определения предмета преступлений, совершение которых работником правоохранительного органа имеет уголовно-правовое значение, исследованы различные научные работы, касающиеся данной тематики. Установлено, что предмет преступления определяется как материальный предмет или нематериальный объект, имеющий интеллектуальную или имущественную ценность, по поводу которого либо путем воздействия в отношении которого совершается преступление.

Определены предметные составы преступлений, в которых предусмотрена уголовная ответственность за совершение преступлений сотрудниками правоохранительных органов, и проведён их анализ с учётом точек зрения различных ученых, проанализированы актуальные уголовно-правовые проблемы, связанные с предметом данных преступлений, и определены перспективы их решения.

Ключевые слова: преступление, предмет преступления, субъект преступления, работник правоохранительного органа, уголовно-правовое значение.

The article analyzes some problematic aspects of determining the subject of crimes, committed by the law enforcement officer, which is of criminal value; various scientific researches related to the topic are examined. It is established that a subject of a crime is defined as a tangible or intangible object of intellectual or property value, concerning which a crime is committed. Accordingly, the subject of crimes committed by a law enforcement officer is of criminal value may be information that constitutes a state secret; documents or other tangible media of classified information containing state secret, as well as objects which are classified as state secret; information that constitutes official information collected in the process of search, counterintelligence, defense activities of the country; official documents; illegal gain; information about security measures for the person being protected; data of the operative and search activity, pre-trial investigation.

Attention is drawn to the fact that the content of the objects of some of these crimes (information containing state secret; official information collected in the course of operative and search, counterintelligence activity; information concerning security measures against a person taken under protection; data of operative and search activity, pre-trial investigation) the heated discussions among scientists are not observed, which is obviously due to the fact that the object of these crimes is either the information itself or the medium of such information.

The substantive compositions of crimes, which provide the criminal responsibility for committing crimes by law enforcement officials are defined and the analysis with the viewpoints of different scientists is conducted, the current criminal and law issues related to the subject of these crimes are analyzed, and the prospects for their solution are determined.

Key words: crime, object of crime, subject of crime, law enforcement officer, criminal value.

Постановка проблеми. Проблема предмета злочину навіть натеper є однозначно невіршеною в науці кримінального права. Найбільш дискусійними з цього приводу можна виокремити питання визначення предмета, який є ознакою злочинів, скоєння яких працівником правоохоронного органу має кримінально-правове значення, та з'ясування його місця в конкретних складах злочинів.

Стан дослідження. Серед науковців, які присвятили свої праці окремим аспектам визначення предмета злочинів, скоєння яких працівником правоохоронного органу має кримінально-правове значення, можна відзначити: С.В. Якимову, Д.І. Бородіна, М.І. Мельника, В.Ю. Косінова, В.К. Грищука, М.І. Хавронюка, С.В. Безпалько, Ю.В. Гродецького, Д.А. Третякова, О.М. Грудзура та ін.

Метою цієї статті є визначення предметних складів злочинів, скоєння яких працівником правоохоронного органу має кримінально-правове значення, аналіз їх предмета як ознаки складу злочину, розкриття його суті та змісту.

Виклад основних положень. Однією з ознак, яка має значення для правильного розуміння складів злочинів, скоєння яких працівником правоохоронного органу має кримінально-правове значення, є предмет злочину.

У теорії кримінального права предмет злочину визначається як матеріальний предмет або нематеріальний об'єкт, що має інтелектуальну чи майнову цінність, з приводу якого або шляхом дії щодо якого вчиняється злочин [1, с. 14].

Предметними серед них є злочини, передбачені статтями 328-330, 366, 368, 381, 387 КК України.

Відповідно, предметом злочинів, скоєння яких працівником правоохоронного органу має кримінально-правове значення, можуть виступати:

Баган І. В., 2019

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

1) відомості, що становлять державну таємницю (ст. 328 КК України);

2) документи або інші матеріальні носії секретної інформації, що містять державну таємницю, а також предмети, відомості про які становлять державну таємницю (ст. 329 КК України);

3) відомості, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни (ст. 330 КК України);

4) офіційний документ (ст. 366 КК України);

5) неправомірний вигода (ст. 368, 370 КК України);

6) відомості про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381 КК України);

7) дані оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ст. 387 КК України).

У цьому аспекті слід звернути увагу, що з приводу змісту предметів окремих з цих злочинів (відомостей, що містять державну таємницю; службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності; відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист; даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування) палких дискусій серед науковців не спостерігається. Це, очевидно, зумовлене тим, що предметом цих злочинів виступає або ж безпосередньо сама інформація, або ж носій такої інформації. Відмінність у цьому разі полягає лише у характері інформації.

Так, наприклад, у наукових джерелах до предмета злочину, передбаченого ст. 328 КК України, відносять певним чином матеріалізовані відомості, що становлять державну таємницю. До предмета складу злочину, передбаченого ст. 329 КК України, на думку вчених, належать: документи, що містять державну таємницю; інші матеріальні носії секретної інформації, що містять державну таємницю; предмети, відомості про які містять державну таємницю [2, с. 743].

Свою чергою під державною таємницею у наукових джерелах пропонують розуміти: вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин та охорони правопорядку, витік яких завдає або створює загрозу завданню шкоди державній безпеці України, та які у порядку, встановленому цим Законом, визнані державною таємницею і підлягають охороні державою, а також відповідна за ступенем таємності секретна інформація іноземних держав чи організацій, що передана Україні на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [3, с. 43].

Як зазначають С.О. Ковальчук та Г.Р. Крет, предметами, відомості про які становлять державну таємницю, виступають різноманітні вироби, матеріали і речовини, які містять такі відомості, наприклад: 1) зразки боєприпасів; 2) зразки техніки; 3) засоби криптографічного захисту інформації та криптографічні системи; 4) комплекси спеціальних видів зв'язку; 5) комплекси технічного захисту інформації та спеціальні технічні засоби тощо [4, с. 416].

Іншими матеріальними носіями секретної інформації виступають матеріальні об'єкти, в яких відображені відомості, що становлять державну таємницю, та які не належать до числа документів, що її містять, і предметів, відомості про які її становлять [4, с. 416].

До інших матеріальних носіїв секретної інформації В.Ю. Косінов відносить робочі зошити, спецблокноти, машинні носії (пристрої, вироби або матеріали, що слугують для запису, зчитування, зберігання або транспортування секретної інформації за допомогою засобів обчислювальної техніки), чернетки проектів секретних документів, топографічні карти тощо [5, с. 278].

Предметом 330 статті КК України є відомості, що становлять службову інформацію, зібрану в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони держави, матеріалізовану в певному документі. Така позиція й науковців [2, с. 751].

Подібним чином лише з урахуванням специфіки предмета визначають цю ознаку й у злочинах, передбачених ст. 381 та 387 КК України [2, с. 928, 937].

Під час визначення змісту інших різновидів предметів цих злочинів подекуди виникають проблеми. Це стосується, здавалося б, визначених законодавцем понять «офіційний документ», «неправомірний вигода», «активи у значному розмірі».

Так, згідно з приміткою до ст. 358 КК України під офіційним документом у цій статті та статтях 357 і 366 цього Кодексу слід розуміти документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи - докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити.

Певні труднощі у цьому разі виникають під час визначення ознак такого документа.

На думку Ю.П. Дзюби, офіційним вважається документ, що: 1) виходить від органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності; 2) має формальну визначеність, відповідає встановленим вимогам складання і має необхідні реквізити; 3) містить інформацію про факти, що мають юридичне значення; 4) складається уповноваженими суб'єктами в межах їх компетенції, з дотриманням у необхідних випадках встановленого законом порядку прийняття; 5) виступає носієм владних повноважень соціального устрою управління - суб'єкта управління діяльності, від імені якого виходить; 6) перебуває в обігу і виконує функцію інформаційного забезпечення управління; 7) виконує в системі документообігу посвідчувальну функцію, підтверджує (закріплює) факти, що мають юридичне значення [6, с. 13-14]. С.В. Безпалько під офіційним документом пропонує розуміти записану інформацію, яка відповідає вимогам певного виду документа (дотримана форма та реквізити), зафіксовану на речовому виробі, основна функція якого - підтвердження чи посвідчення певних подій, явищ або фактів, які спричинили чи здатні спричинити наслідки право-

вого характеру, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів [7, с. 124].

Крім того, увагу у складі цього злочину слід звернути на невинуватого використання множини у разі позначення предмета злочину «неправдивих офіційних документів». Очевидно, що кримінальній відповідальності винна особа підлягатиме й у разі підроблення одного документа. Враховуючи практику Пленуму Верховного Суду щодо злочинів іншої категорії, де предмет також визначається у множині («бюлетені», «боєприпаси» тощо), і те, що кримінальна відповідальність настає лише у разі, якщо особа вчинить суспільно небезпечне діяння щодо кількох одиниць, таке визначення предмета складу злочину, передбаченого ст. 366 КК України слід вважати невинуватим. З огляду на це предмет цього злочину слід визначити в однині.

Неабиякі теоретичні та й практичні труднощі подекуди викликає процес визначення змісту поняття «неправомірна вигода». Здавалось, законодавче визначення цього поняття у примітці до ст. 364¹ мало б усунути проблеми у його тлумаченні, однак це далеко не так. Проблеми перш за все пов'язані із законодавчою невизначеністю окремих ознак цього визначення (пільги, переваги тощо). Відповідно, як це зазвичай відбувається, ці поняття стали витвором доктрини кримінального права. Однак і у цьому разі беззаперечної єдності у поглядах науковців не спостерігається.

З цього приводу окремими авторами відзначається, що перелік цінностей (благ) у трактуванні неправомірної вигоди у примітці до ст. 364¹ КК України є недосконалим з таких причин: 1) поняття, які до нього входять, мають у законодавстві різні визначення; 2) більшість із цих інтерпретацій розраховані зовсім на іншу (не кримінально-правову) сферу правового регулювання; 3) деякі різновиди названих законодавцем цінностей (благ) не мають вартісних характеристик, що унеможлиблює їх віднесення до категорії «неправомірна вигода»; 4) окремі поняття перехреснюються за змістом, що свідчить про їх системну неузгодженість; 5) за межами переліку залишилися випадки, які за своєю природою мали б до нього входити [8, с. 123-124].

Так, аналізуючи поняття неправомірної вигоди, Ю.В. Гродецький виділяє такі його ознаки: а) перелік цінностей (благ) - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи; б) перелік можливих діянь із цими цінностями - їх обіцяють, пропонують надають або одержують; в) указівка на незаконність - без законних на те підстав; г) вартісні характеристики цінностей - безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову [8, с. 120].

Згідно з такими законодавчими дефініціями, Г.С. Крайник виокремлює такі обов'язкові ознаки неправомірної вигоди: 1.1) майно, у тому числі грошові кошти; 1.2) переваги; 1.3) пільги; 1.4) послуги; 1.5) нематеріальні активи; перелічене: 2.1) обіцяють; 2.2) пропонують; 2.3) надають; 2.4) одержують; 3) це відбувається без законних на те підстав [9, с. 196].

С.В. Якимова зазначає, що грошові кошти - це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Під готівкою розуміють валюту України та іноземну валюту у вигляді грошових коштів. Валюта України - це грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу, або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу. Іноземна валюта - це іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу; кошти в грошових одиницях іноземних держав і міжнародних розрахункових одиницях, що перебувають на рахунках або вносяться до банківських та інших кредитно-фінансових установ за межами України; платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або монетарних металах [10, с. 295].

Згідно з положеннями ст. 190 Цивільного кодексу України майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки.

У п. d ст. 2 Конвенції ООН «Проти корупції» вказано, що майно означає будь-які активи, матеріальні або нематеріальні, рухомі або нерухомі, виражені в речах або в правах, а також юридичні документи або активи, що підтверджують право власності на такі активи або інтерес у них.

Під пільгами, на думку Д.А. Третьякова, слід розуміти різні преференції, що встановлені законодавством для відповідних категорій осіб і полягають у звільненні їх від певних обов'язків або у наданні додаткових можливостей майнового чи немайнового характеру. До майнових, зазначає він, належать пільги, що надаються у вигляді додаткових виплат, повного або часткового звільнення окремих категорій осіб від обов'язкових платежів. Немайновими, на його думку, вважаються пільги у вигляді додаткових оплачуваних відпусток, скорочення робочого часу тощо [11, с. 80]. З позиції О.О. Семенюка та О.М. Грудзура, під пільгами слід розуміти повне або часткове звільнення особи від виконання певних обов'язків. При цьому, зазначають вони, таке звільнення, як правило, може набувати зовні законного характеру, тобто здійснюватися на підставі певного повноважного правового чи організаційного рішення, втім, саме рішення про надання пільги є незаконним, що, власне, і робить такі пільги неправомірною вигодою [12, с. 235].

Переваги можуть полягати у праві на позачергове або першочергове одержання матеріальних благ чи послуг або пільг, які належать особі. Переваги - це ті блага, які одержує особа, коли є конкуренція, тобто якщо кілька суб'єктів претендують на одне й те саме благо [10, с. 295].

Щодо розмежування пільги та переваги у наукових публікаціях вказують, що ця відмінність має ґрунтуватися на тому, що пільги є звільненням особи від використання нею певних дій (обов'язків) і не стосуються прямого співвідношення із виконанням чи невиконанням дій (обов'язків) іншими особами. Водночас пере-

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

ваги передбачають певні привілеї щодо інших, а отже, стосуються не просто виконання чи невиконання дій (обов'язків) самим адресатом, але й виконання дій (обов'язків) іншими особами [12, с. 235].

Послуги, на думку науковців, - це діяльність виконавця з надання замовнику певного блага, яке споживається в процесі вчинення цієї діяльності. Послуги можуть бути матеріального (наприклад, ремонт квартири, транспортного засобу, побутової техніки) або нематеріального (наприклад, перевірка приміщення на наявність спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, надання професійних консультацій) характеру [13, с. 797].

При цьому, на думку окремих науковців, предметом корупційних злочинів мають бути не лише послуги матеріального характеру, а й послуги нематеріального характеру, тому що це підкреслить правову природу корупційних злочинів, пояснить зміни у законодавстві відповідно до позицій Конвенції ООН та Ради Європи [14, с. 200].

Як відзначають окремі автори, неправомірна вигода, яка є предметом зазначеного складу злочину, може мати матеріальний чи нематеріальний характер. Обов'язково, щоб річ, яка передається як неправомірна вигода, мала значення для особи, яка її одержує. Щодо надання переваг, пільг або послуг можна зазначити, що визнання переваг, послуг або пільг майновими здійснюється за умови, що вони надаються безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, але підлягають оплаті. Такого роду переваги, послуги або пільги мають звільняти особу, якій зроблено пропозицію, надано обіцянку чи яка одержала неправомірну вигоду, від витрат на момент їх надання і цим приносять їй майнову (неправомірну) вигоду [15, с. 377].

При цьому в юридичній літературі під нематеріальними активами пропонують розуміти право власності на результати інтелектуальної діяльності, зокрема, промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, зокрема набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами [10, с. 296].

Очевидним є той факт, що поняття «неправомірна вигода» потребує удосконалення. На цю обставину звертається увага й науковцями.

У науковій літературі здійснюються спроби удосконалити поняття «неправомірна вигода». Так, Ю.В. Гродецький під цим поняттям пропонує розуміти матеріальні й нематеріальні блага, за якими без законних на те підстав не передбачається компенсація їх вартості або така компенсація передбачається лише частково. На підставі цього визначення науковець виокремлює такі ознаки неправомірної вигоди: 1) перелік цінностей - матеріальні й нематеріальні блага; 2) вказівка на незаконність - без законних на те підстав; 3) вартісні характеристики - не передбачається компенсація їх вартості або така компенсація передбачається лише частково [8, с. 128].

Ще одним вкрай важливим проблемним аспектом, що стосується цього поняття, є законодавча невизначеність мінімального розміру неправомірної вигоди для настання кримінальної відповідальності.

На думку Р.Л. Максимовича, відсутність мінімального розміру предмета неправомірної вигоди свідчить про наявність у ч. 1 ст. 368 КК України однієї із корупційних норм, зокрема, це створює можливості для потенційних суб'єктів корупційних злочинів діяти на власний розсуд зазвичай із корисливих мотивів. Це утруднює чи взагалі унеможливує притягнення їх до кримінальної відповідальності за вчинення розглядуваного корупційного злочину [16, с. 247].

Під час визначення мінімального розміру неправомірної вигоди у статтях Особливої частини КК України слід керуватися традиційною для цього нормативно-правового акта одиницею виміру - неоподатковуваним мінімумом доходів громадян. З огляду на це, як видається, кримінальну відповідальність за діяння, пов'язане з неправомірною вигодою, можна встановити з межі двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що на 2019 рік становить 1921 грн.

Мінімальний розмір предмета інших злочинів натомість знайшов своє відображення в положеннях КК України.

Висновки. Предмет злочину - це самостійний, необов'язковий для всіх злочинів, але необхідний (обов'язковий) для предметних складів злочинів елемент складу злочину, скоєння якого працівником правоохоронного органу має кримінально-правове значення, яким можуть бути будь-які речі, будь-яка інформація, документи, майно, у тому числі грошові кошти, переваги, пільги, послуги, активи, які мають матеріальний вираз, з властивостями яких та з вказівкою на які закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність складу злочину в діяннях особи.

Література

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., перероб. та допов. Київ : Юридична думка, 2012. 1316 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.
3. Шлапаченко В.М. Шляхи удосконалення нормативно-правового визначення державної таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2013. № 3. С. 41-44.
4. Ковальчук С.О. Матеріальні носії секретної інформації: поняття, види і порядок зберігання під час кримінального провадження. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2013. Т. 13. С. 410-419.
5. Косінов В.Ю. Предмет злочинів у сфері охорони державної таємниці. *Вісник Львівського ун-ту. Серія юридична*. Львів : ЛДУ, 2007. № 44. С. 273-281.
6. Дзюба Ю.П. Кримінальна відповідальність за викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (аналіз складу злочину) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спеціальність 12.00.08. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, Харків, 2008. 20 с.
7. Безпалько С.В. Документ як предмет злочину, передбаченого ст. 358 КК України. *Право і суспільство*. 2011. № 4. С. 118-124.
8. Гродецький Ю.В. Поняття неправомірної вигоди у кримінальному праві України. *Проблеми законності*. 2013. Вип. 121. С. 118-129.

9. Крайник Г.С. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів в Україні. *Питання боротьби із корупцією*. 2014. Вип. 27. С. 193-201.

10. Якимова С.В. Про систематизацію ознак неправомірної вигоди як предмета підкупу за Кримінальним кодексом України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 813. С. 292-298

11. Третьяков Д.А. Кримінальна відповідальність за пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Національна академія прокуратури України. Київ, 2016. 261 с.

12. Грудзур О.М. Зміст поняття «неправомірна вигода» у ст. 160 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія юридичні науки*, 2015. Вип. 3-2. Т. 3. С. 232-236.

13. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Хар-

ків : Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.

14. Крайник Г.С. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів в Україні. *Питання боротьби із корупцією*. 2014. Вип. 27. С. 193-201.

15. Калитаєв В.В. Кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки. 2013. Вип. 60. С 375-380.

16. Максимович Р.Л. Розмір неправомірної вигоди у складі злочину, передбаченому в ст. 368 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2015. Вип. 3. С. 244-251.

Баган І. В.

*аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Львівського державного університету внутрішніх справ*